

ЗВ'ЯЗОК УСВІДОМЛЕНОЇ ПРОЕКОЛОГІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ З ЇЇ РІВНЕМ ВЗАЄМОДІЇ З ПРИРОДОЮ

Васіна М. О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
marvaspsy@gmail.com

У сучасному світі вже мабуть не знайдеться людини, яка не чула про глобальні проблеми навколишнього середовища, еко-звички чи екологічний спосіб життя. Проте, у світовому суспільстві дедалі більше спостерігається використання даної тематики в комерційних цілях задля поширення екологічної продукції та образу екологічно-свідомої людини. З одного боку, це підвищує популярність важливої світової проблеми, з іншого – не створює глибокого усвідомлення цієї проблеми. Актуальність обраної теми продиктована сучасними реаліями та відкритим питанням про формування екопсихологічної компетентності.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування зв'язку усвідомленої проєкологічної поведінки особистості з рівнем її взаємодії з природою.

Проблему екологічно свідомої поведінки розкрито у наукових працях таких вітчизняні та зарубіжні вчених, як-то: О. Грезе, Ю. Швалб, І. Волеваха, С. Дерябо, В. Ясвин, Д. Дубініна, I. Alcock, M. White, S. Pahl, R. Duarte-Davidson та L. Fleming та інші.

Основна думка дослідження полягає у тому, що чим більше людина має можливість взаємодіяти з природою, тим більш усвідомленою стає її поведінка та екологічні звички. Під усвідомленням мається на увазі не тільки знання статистичних даних про вплив пластику, CO₂ та масового споживання, а й відчуття на власному досвіді наскільки людські звички можуть впливати на стан навколишнього середовища, біорізноманіття.

Дослідження було проведено доктором філософії Кетрін Тьорнер, Університет Орхуса, Данія. Вибірка складається з 33 молодих людей віком від 18 до 35, з них 15 хлопців і 18 дівчат. Досліджувані були представниками 5 різних країн: Данії, Японії, Німеччини, України та Словаччини. Тривалість участі – 4 місяці. Дослідження було спрямоване на вивчення екологічної психології, сталого способу життя та практичних екологічних звичок (сортування сміття, зміни харчової поведінки, зниження використання пластику тощо). Це дослідження не є опублікованим автором, тому нами воно буде описане зі сторони учасника, де головним методом буде спостереження. Протягом 4 місяців учасники інтернаціональної навчальної групи мали можливість займатися збиральництвом диких рослин та плодів скандинавського лісу, міських парків та узбережжя; навчалися використовувати знайдене в їжу, знижувати споживання (будь-які предмети обігу) до необхідної для життєдіяльності кількості. Такий спосіб життя також супроводжувався теоретичною складовою, що забезпечило цілісний підхід у вивченні. Протягом дослідження вдалося спостерігати

внутрішні зміни учасників, що фіксувалися ними під час рефлексивних груп та усного опитування. Наприкінці навчання більшість студентів зауважило про наявність внутрішніх змін у сприйнятті навколишнього середовища, а також причинно-наслідкових зв'язків між власною поведінкою та глобальними екологічними змінами. Даний досвід можна вважати основою для головної думки цих тез. А саме, що через безпосередню взаємодію з природою, зростає схильність до усвідомленої проєкологічної поведінки, а отже й набувається проєкологічна компетентність.

Завдяки аналізу низки найактуальніших зарубіжних наукових публікацій авторів I. Alcock, M. White, S. Pahl, R. Duarte-Davidson та L. Fleming [1; 2; 3] було знайдено статистичне підтвердження вищевказаної думки про зв'язок взаємодії з природою та схильність до про-екологічної поведінки. Наприклад, дослідження університету Ексетер (Великобританія) показало, що респонденти, які частіше відвідують рекреаційні зони відпочинку та високо усвідомлюють (розуміють) природу, більш схильні до проєкологічної поведінки. Цікаво, що досліджувані, які мешкають в більш зелених районах (або з природними водоймами) є також більш схильними до проєкологічної поведінки. Виходячи з цього можна стверджувати, що взаємодія з природою навіть у пасивній формі (проживання у зеленому районі) впливає на формування екологічної поведінки. Автори дослідження також зазначають, що статистично значимих розбіжностей між віковими та статевими групами не було зафіксовано. Спираючись на такі дані можна вважати, що взаємодія з природою є одним з ключових елементів, що сприяють формуванню екопсихологічної компетентності.

Беручи до уваги отримані дані спостереження, а також враховуючи статистичні дані описані вище, маємо змогу виділити один з елементів формування екопсихологічної компетентності, а саме – взаємодія з природою. Доречно було б також розмежовувати останній на два під елементи: активна взаємодія та пасивна (можливість бути оточеним природою). Це суттєво доповнює поняття екологічної компетентності та буде враховано при подальшому експериментальному дослідженні формування проєкологічної компетентності.

Список використаних джерел:

1. Alcock I. et al. Associations between pro-environmental behaviour and neighbourhood nature, nature visit frequency and nature appreciation: Evidence from a nationally representative survey in England / I. Alcock, M. White, S. Pahl, R. Duarte-Davidson and L. Fleming / *Environment International*. – Vol. 136. – 2020.
2. Evans et al. Childhood origins of young adult environmental behavior / G.W. Evans, S. Otto, F.G. Kaiser / *Psychol. Sci.*, 29, – 2018, pp. 679–687.
3. Guéguen N. «Green Altruism»: Short immersion in natural green environments and helping behavior / N. Guéguen, J. Stefan / *Environ. Behavior*, 48. – 2016. PP. 324–342.